

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

Професійна програма підвищення кваліфікації

Загальна складова

Варіативна частина

Городнянський Щорський Корюківський

Ріпкинський

ЗВ-18

Україна і

Світова організація торгівлі

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Козелецький

Носівський

Ніжинський

Ічнянський Талалаївський

Бобровицький

Срібнянський

Прилуцький

Варвинський

Чернігів
2009

Україна і Світова організація торгівлі: Навч.-метод. посібник. / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Упор.: О.О.Котляр. – Чернігів : ЦППК, 2009. – 20 с.

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, протокол № 1 від 11 лютого 2009 р.

Навчально-методичний посібник призначений для працівників місцевих органів державної виконавчої влади, які навчаються за професійною програмою підвищення кваліфікації (модуль «Україна і Світова організація торгівлі»), програмами тематичних короткотермінових семінарів, викладачів Центру. Матеріали посібника допоможуть дізнатися про Світову організацію торгівлі, на яких принципах вона базується, наслідки вступу України до СОТ.

© Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2009

ЗМІСТ

№	Назва теми	Стор.
I.	УКРАЇНА І СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ	4
1.	Світова організація торгівлі (СОТ): загальні відомості	4
2.	Наслідки вступу до СОТ для України	11
II.	ВСТУП ДО СОТ: ПОЗИТИВНИЙ ТА НЕГАТИВНИЙ ЕФЕКТИ ДЛЯ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	14
III.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА НОРМАТИВНА БАЗА	18

УКРАЇНА І СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ

СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ (СОТ): ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Світова організація торгівлі (СОТ) – єдина міжнародна організація, що опікується глобальними правилами торгівлі між країнами.

Її головна функція – забезпечувати, щоб торговельні обміни відбувалися настільки легко, передбачувано і вільно, наскільки можливо. СОТ стала наступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), укладеної після Другої світової війни. Тож попри те, що СОТ – одна з наймолодших міжнародних організацій, багатосторонній торговельній системі, початково закладеній ГАТТ, вже понад 50 років.

Головним завданням СОТ є лібералізація світової торгівлі шляхом її регулювання переважно тарифними методами при послідовному скороченні рівня імпортного мита, усунення нетарифних бар'єрів, кількісних обмежень та інших перешкод у міжнародному обміні товарами та послугами.

Всі країни-члени СОТ приймають зобов'язання щодо виконання близько двадцяти основних угод та юридичних інструментів, об'єднаних терміном “багатосторонні торговельні угоди”. Таким чином, СОТ є своєрідним багатостороннім контрактом (пакетом угод), нормами та правилами якого регулюється світова торгівля товарами та послугами.

Факти про СОТ

Місце розташування: Женева, Швейцарія

Дата заснування: 1 січня 1995 року

Створена: за результатами переговорів Уругвайського раунду (1986 – 1994 рр.)

Члени: 153 країни (за станом на 23 липня 2008 року)

Бюджет: 185 млн. швейцарських франків на 2008 рік (≈178 млн. американських доларів)

Штат Секретаріату: 625 співробітників

Глава: Паскаль Ламі (генеральний директор)

Функції СОТ:

- управління торговельними угодами СОТ
- форум для торговельних переговорів
- врегулювання торговельних суперечок
- нагляд за торговельною політикою країн-членів
- технічна допомога й навчання для країн, що розвиваються
- співпраця з іншими міжнародними організаціями

Структура

СОТ об'єднує понад 150 членів, які здійснюють понад 97% світового торговельного обігу. Ще близько 30 країн ведуть переговори про вступ до організації.

Вищим органом СОТ є Конференція міністрів, яка має повноваження приймати рішення щодо:

- усіх питань, які регулюються багатосторонніми торговельними угодами;

- тлумачення Угоди про заснування СОТ та багатосторонніх торговельних угод;
- внесення поправок до Угоди про заснування СОТ та багатосторонніх торговельних угод, крім багатосторонніх торговельних угод з обмеженою кількістю учасників;
- приєднання держави чи окремої митної території до Угоди СОТ;
- звільнення від зобов'язань члена СОТ;
- заснування Комітету з торгівлі та розвитку, Комітету з обмежень, пов'язаних з платіжним балансом, Комітету з питань бюджету, фінансування та управління, а також інших додаткових комітетів у разі потреби;
- призначення Генерального директора та правил його повноважень, обов'язків тощо.

Конференція міністрів складається з представників усіх членів СОТ. Засідання відбуваються на регуляторній основі раз на 2 роки. Проект порядку денного Конференції, підготовлений Секретаріатом та Головуючим, звичайно надсилається членам для пропозицій щонайменше за п'ять тижнів до засідання. Кворум складає проста більшість членів. Конференція міністрів приймає рішення відповідно до положень Угоди про заснування СОТ.

Конференція міністрів призначає Генерального директора СОТ, який у свою чергу призначає працівників підрозділів Секретаріату СОТ і визначає їх обов'язки та умови служби згідно з прийнятими Конференцією міністрів положеннями.

Між сесіями у разі потреби (8-10 разів на рік) для вирішення поточних та процедурних питань скликається Генеральна рада, до складу якої входять представники всіх членів організації.

Генеральна рада виконує наступні функції:

- Конференції міністрів у проміжках між засіданнями останньої;
- органу врегулювання суперечок;
- органу по огляду торговельної політики.

А також,

- має виняткові повноваження приймати рішення щодо тлумачення Угоди про заснування СОТ та багатосторонніх торговельних угод;
- здійснює загальне керівництво діяльністю Ради з торгівлі товарами, Ради з торгівлі послугами та Ради з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності;
- укладає необхідні домовленості щодо співробітництва з міжурядовими та неурядовими організаціями, сфера діяльності яких пов'язана зі сферою діяльності СОТ;
- затверджує проект річного бюджету та фінансові правила СОТ;
- затверджує регламент засідань Комітету із торгівлі та розвитку, Комітету з обмежень, пов'язаних з платіжним балансом, Комітету з питань бюджету, фінансування та управління, а також інших комітетів, створених у разі потреби.

Прийняття рішень.

Рішення приймаються всіма країнами-членами шляхом консенсусу. При його відсутності рішення приймається більшістю голосів, якщо не передбачено інше. Трактатування положень угод по товарам, послугам, інтелектуальній власності, звільнення від прийнятих зобов'язань приймаються 3/4 голосів. Поправки, які не

порушують прав та обов'язків учасників, а також прийняття нових членів потребують 2/3 голосів (на практиці, як правило, консенсусом).

Процедура приєднання до СОТ.

У процесі гармонізації національного законодавства кожна країна — претендент на вступ до СОТ повинна дотримуватися певних правил. Серед таких правил можна видокремити чотири основних, на яких побудовано багатосторонню торговельну систему СОТ.

Перше правило — захист вітчизняної промисловості тільки за допомогою тарифів. Це правило дозволяє країнам захищати внутрішнє виробництво від іноземної конкуренції, за умови що такий захист забезпечується тільки через застосування тарифів, які підтримуються на низькому рівні. Правило містить важливий виняток, що дозволяє країнам, які мають труднощі з платіжним балансом, вводити обмеження імпорту з метою захисту свого фінансового стану.

Друге правило — передбачає зменшення та скасування тарифів і інших бар'єрів у торгівлі шляхом проведення багатосторонніх переговорів. Тарифні ставки та інші зобов'язання, погоджені в ході таких переговорів, наводяться у Розкладі поступок кожної країни. Така країна зобов'язується не застосовувати тарифи або інші мита та збори за ставками, що перевищують ставки, зазначені у її Розкладі.

Третє правило — в основі містить принцип режиму найбільшого сприяння, який передбачає, що погоджуючись на надання такого режиму, країна-член зобов'язується провадити недискримінаційну політику і не надавати одній країні менш сприятливий режим порівняно з іншими в усіх питаннях, пов'язаних із зовнішньою торгівлею товарами. Так, якщо країна накладає мито на експорт товарів у певний пункт призначення, то вона повинна застосовувати мито за такими самими ставками на експорт у всі інші пункти призначення.

Четверте правило — це правило національного режиму, яке доповнює принцип режиму найбільшого сприяння і вимагає, щоб після сплати мита та інших зборів імпортований товар отримав режим не менш сприятливий, ніж той, що отримують аналогічні товари, вироблені вітчизняними виробниками. Тобто країна не може застосовувати до імпортованих товарів внутрішні податки і збори за ставками, вищими за ставки, що застосовуються до аналогічних вітчизняних товарів.

Процедура приєднання до СОТ складається із декількох етапів. На першому етапі у рамках спеціальних Робочих груп детально розглядаються економічний та торговельно-політичний режим, країн що приєднуються. Після цього починаються консультації та переговори щодо умов членства країни у СОТ. Зазначені заходи проводяться на двосторонньому рівні зі всіма зацікавленими країнами-членами СОТ і стосуються поступок, які країна, що приєднується, буде готова надати членам СОТ з доступу на її ринок товарів та послуг, а також щодо термінів прийняття на себе зобов'язань по Угодам, які впливають із членства у СОТ.

У свою чергу, країна, яка приєднується, отримує права, які мають члени СОТ, що практично буде значити припинення її дискримінації на зовнішніх ринках. У випадку протиправних дій з боку будь-якого члена організації, країна може звернутися з відповідною скаргою до Органу з врегулювання суперечок, рішення якого обов'язкові для безумовного виконання на національному рівні.

Згідно з установленою процедурою результати двосторонніх переговорів щодо взаємної лібералізації доступу до ринків та умови приєднання мають бути оформлені наступними офіційними документами:

- доповіддю Робочої групи, у якій будуть за результатами переговорів представлені зобов'язання, що бере на себе країна, яка приєднується;
- Протоколом про приєднання, який юридично оформлює досягнуті домовленості;
- Списком зобов'язань з тарифних поступок у сфері товарів і сільського господарства;
- Списком специфічних зобов'язань з доступу до ринку послуг.

Однією з головних умов приєднання нових країн до СОТ є приведення їх національного законодавства і практики регулювання зовнішньоекономічної діяльності у відповідність до положень угод СОТ.

Завершальним етапом є ратифікація законодавчим органом країни, що приєднується, всього пакету документів.

Члени СОТ та країни – спостерігачі станом на 16 травня 2008 року

Держава	Дата вступу
Австралія	1 січня 1995 року
Австрія	1 січня 1995 року
Албанія	8 вересня 2000 року
Ангола	23 листопада 1996 року
Антигуа і Барбуда	1 січня 1995 року
Аргентина	1 січня 1995 року
Бангладеш	1 січня 1995 року
Барбадос	1 січня 1995 року
Бахрейн	1 січня 1995 року
Беліз	1 січня 1995 року
Бельгія	1 січня 1995 року
Бенін	22 лютого 1996 року
Болгарія	1 грудня 1996 року
Болівія	12 вересня 1995 року
Ботсвана	31 травня 1995 року
Бразилія	1 січня 1995 року
Бруней–Даруссалам	1 січня 1995 року
Буркіна-Фасо	3 червня 1995 року
Бурунді	23 липня 1995 року
Великобританія	1 січня 1995 року
Венесуела	1 січня 1995 року
Вірменія	5 лютого 2003 року
В'єтнам	11 січня 2007 року
Габон	1 січня 1995 року

Гаїті	30 січня 1996 року
Гайана	1 січня 1995 року
Гамбія	23 жовтня 1996 року
Гана	1 січня 1995 року
Гватемала	21 липня 1995 року
Гвінея	25 жовтня 1995 року
Гвінея Бісау	31 травня 1995 року
Гондурас	1 січня 1995 року
Гонконг	1 січня 1995 року
Гренада	22 лютого 1996 року
Греція	1 січня 1995 року
Грузія	14 червня 2000 року
Данія	1 січня 1995 року
Демократична Республіка Конго	1 січня 1997 року
Джибуті	31 травня 1995 року
Домініка	1 січня 1995 року
Домініканська Республіка	9 березня 1995 року
Еквадор	21 січня 1996 року
Естонія	13 листопада 1999 року
Європейське Співтовариство	1 січня 1995 року
Єгипет	30 червня 1995 року
Замбія	1 січня 1995 року
Зімбабве	5 березня 1995 року
Ізраїль	21 квітня 1995 року
Індія	1 січня 1995 року
Індонезія	1 січня 1995 року
Ірландія	1 січня 1995 року
Ісландія	1 січня 1995 року
Іспанія	1 січня 1995 року
Італія	1 січня 1995 року
Йорданія	11 квітня 2000 року
Камбоджа	13 жовтня 2004 року
Камерун	13 грудня 1995 року
Канада	1 січня 1995 року
Катар	13 січня 1996 року
Кенія	1 січня 1995 року
Киргизстан	20 грудня 1998 року
Китай	11 грудня 2001 року
Кіпр	30 липня 1995 року
Колумбія	30 квітня 1995 року
Конго	27 березня 1997 року

Корея	1 січня 1995 року
Коста-Ріка	1 січня 1995 року
Кот-д'Івуар	1 січня 1995 року
Куба	20 квітня 1995 року
Кувейт	1 січня 1995 року
Латвія	10 лютого 1999 року
Лесото	31 травня 1995 року
Литва	31 травня 2001 року
Ліхтенштейн	1 вересня 1995 року
Люксембург	1 січня 1995 року
М'янма	1 січня 1995 року
Маврикій	1 січня 1995 року
Мавританія	31 травня 1995 року
Мадагаскар	17 листопада 1995 року
Макао	1 січня 1995 року
Македонія	4 квітня 2003 року
Малаві	31 травня 1995 року
Малайзія	1 січня 1995 року
Малі	31 травня 1995 року
Мальдівські Острови	31 травня 1995 року
Мальта	1 січня 1995 року
Марокко	1 січня 1995 року
Мексика	1 січня 1995 року
Мозамбік	26 серпня 1995 року
Молдова	27 липня 2001 року
Монголія	29 січня 1997 року
Намібія	1 січня 1995 року
Непал	23 квітня 2004 року
Нігер	13 грудня 1996 року
Нігерія	1 січня 1995 року
Нідерланди	1 січня 1995 року
Нікарагуа	3 вересня 1995 року
Німеччина	1 січня 1995 року
Нова Зеландія	1 січня 1995 року
Норвегія	1 січня 1995 року
Об'єднані Арабські Емірати	10 квітня 1996 року
Оман	9 листопада 2000 року
Пакистан	1 січня 1995 року
Панама	6 вересня 1997 року
Папуа–Нова Гвінея	9 червня 1996 року
Парагвай	1 січня 1995 року

Перу	1 січня 1995 року
Південна Африка	1 січня 1995 року
Польща	1 липня 1995 року
Португалія	1 січня 1995 року
Руанда	22 травня 1996 року
Румунія	1 січня 1995 року
Сальвадор	7 травня 1995 року
Саудівська Аравія	11 грудня 2005 року
Свазіленд	1 січня 1995 року
Сенегал	1 січня 1995 року
Сент-Вінсент і Гренадіни	1 січня 1995 року
Сент-Кітс і Невіс	21 лютого 1996 року
Сент-Лусія	1 січня 1995 року
Сінгапур	1 січня 1995 року
Словаччина	1 січня 1995 року
Словенія	30 липня 1995 року
Соломонові Острови	26 липня 1996 року
Сполучені Штати Америки	1 січня 1995 року
Суринам	1 січня 1995 року
Сьєрра-Леоне	23 липня 1995 року
Таїланд	1 січня 1995 року
Тайпей (Китай)	1 січня 2002 року
Танзанія	1 січня 1995 року
Того	31 травня 1995 року
Тонга	27 липня 2007 року
Трінідад і Тобаго	1 березня 1995 року
Туніс	29 березня 1995 року
Туреччина	26 березня 1995 року
Уганда	1 січня 1995 року
Угорщина	1 січня 1995 року
Україна	16 травня 2008 року
Уругвай	1 січня 1995 року
Фіджі	14 січня 1996 року
Філіппіни	1 січня 1995 року
Фінляндія	1 січня 1995 року
Франція	1 січня 1995 року
Хорватія	30 листопада 2000 року
Центральноафриканська Республіка	31 травня 1995 року
Чад	19 жовтня 1996 року
Чехія	1 січня 1995 року

Чилі	1 січня 1995 року
Швейцарія	1 липня 1995 року
Швеція	1 січня 1995 року
Шрі-Ланка	1 січня 1995 року
Ямайка	9 березня 1995 року
Японія	1 січня 1995 року

Держави – спостерігачі

Афганістан, Алжир, Андорра, Азербайджан, Багамські острови, Бутан, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Вануату, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Ємен, Ірак, Іран, Кабо-Верде (острови Зеленого Мису)*, Казахстан, Комори (Коморські острови), Лаос, Ліберія, Ліван, Лівія, Російська Федерація, острови Самоа, Сан – Томе і Принсіпі, Сейшельські острови, Сербія, Судан, Таджикистан, Узбекистан, Чорногорія.

НАСЛІДКИ ВСТУПУ ДО СОТ ДЛЯ УКРАЇНИ

16 травня 2008 року Україна стала 152-м членом Світової організації торгівлі та повноправним членом світового економічного співтовариства. Протокол про вступ України до СОТ підписали на засіданні Генеральної ради СОТ 5 лютого 2008 року у Женеві Президент України Віктор Ющенко та Генеральний директор Світової організації торгівлі Паскаль Ламі. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі, підписаний у цей день, було ратифіковано Законом України від 10.04.2008 № 250-VI, а 16 квітня Україна повідомила СОТ про ратифікацію Верховною Радою України протоколу про вступ в організацію.

Цій визначній події передував багаторічний переговорний процес. За чотирнадцять років переговорів Україна пройшла складний шлях економічних та структурних реформ, трансформації від адміністративно-планової до ринкової економіки. Було завершено двосторонні переговори про доступ до ринків товарів та послуг з 52 країнами-членами СОТ, прийнято більше 60 законів необхідних для адаптації українського законодавства до вимог Світової організації торгівлі, зокрема у сфері застосування експортних мит, у банківській сфері, щодо застосування санітарних і фітосанітарних заходів у сфері сільськогосподарської діяльності, ввезення на митну територію України транспортних засобів, режиму ліцензування тощо.

Вступ до СОТ є суттєвим фактором формування привабливого іміджу України на міжнародній арені, що, насамперед, впливає на формування ефективного ділового середовища як для національних, так і для іноземних компаній, а також її економічний розвиток. Оскільки членство в СОТ є загальноновизнаною ознакою надійності, передбачуваності бізнес-середовища країни та її інвестиційного клімату, воно гарантуватиме захист прав інвесторів в Україні та стимулюватиме базування виробництв на території нашої країни з огляду на покращення доступу товарів вироблених в Україні на ринки 152 країн-членів СОТ.

Трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні після вступу до СОТ, мають незмірно більші плюси, аніж можливі загрози втрати окремих ринків. Перед країною відкриваються нові можливості. Ставши членом СОТ, Україна презентує

себе на світовій арені як надійний торговий партнер і привабливий об'єкт для інвестицій та відстоює власні інтереси.

В той же час до набуття членства в СОТ іноземні компанії розглядали Україну в своїх стратегіях винятково як можливий ринок збуту для свого експорту та з великою пересторогою думали про можливі інвестиції у виробництво. Основні інвестиції приходять в оптову торгівлю, а наше виробництво залишається застарілим. Чи треба говорити, що це не створює надійної бази для підвищення добробуту населення, міжнародного іміджу, а в більш довгостроковій перспективі завдло б серйозного удару по попиту, в результаті чого Україна могла втратити навіть той невеликий фактор привабливості, що зараз має місце завдяки споживчому ринку?

У контексті геополітичних наслідків, слід зазначити, що вступ України до СОТ не справляє значного впливу на міжнародне життя. Набагато більше значення мають геоекономічні наслідки, які, зокрема, несуть виключно позитивний ефект для України. На сьогодні єдиними відносно великими економіками, які залишаються поза межами СОТ є Російська Федерація та Білорусія.

Країна не може адекватно сприйматись у світі, в тому числі і на політичному рівні, коли вона не є членом багатосторонньої торговельної системи, що складається з понад 150 країн світу. Членство в СОТ Україні дозволяє позбутись торговельно-економічної відстороненості від визнаних стандартів ведення бізнесу і торгівлі, а також дозволяє активізувати економічну діяльність українських компаній на зовнішніх ринках, що, в свою чергу, незмінно призводить і до зростання політичного впливу України в цих країнах.

Україну як країну-члена СОТ сприймають, як рівноправного гравця не лише на економічному, а й на політичному полі, членство в СОТ – це можливість запобігання економічного тиску з боку окремих країн при вирішенні політичних питань.

Членство в СОТ у результаті створення належної законодавчої бази, привабливого ринкового та інвестиційного середовища поклало початок реформуванню та проведенню глибоких структурних перебудов економіки в цілому та державного сектору зокрема.

Послідовна гармонізація законодавства з вимогами СОТ поступово готує вітчизняних підприємців до “гри за єдиними правилами”. Недискримінація, передбачуваність, прозорість процедур та рівноправна торгівля – головні вимоги і водночас, переваги СОТ, які ведуть до підвищення якості управління як приватними, так і державними підприємствами, а також значно зменшують можливості для корупційних дій на всіх рівнях.

З метою зниження корумпованості в країні Уряд спрямовує свої зусилля на:

- радикальне спрощення процедури започаткування провадження підприємницької діяльності;
- обмеження видів діяльності, здійснення яких потребує дозволів чи ліцензій;
- заміну дозвільної системи за окремими видами діяльності на нормативне встановлення особливих вимог до певної діяльності з наступним контролем їх дотримання;
- обмеження кількості та чітке визначення функцій контролюючих органів, зміну принципів оскарження їх рішень;

- врегулювання процедури проведення перевірки суб'єктів господарювання;
- усунення дублювання функцій контролю різними органами тощо.

Вступ до СОТ є тим торговельно-економічним стимулом, який прискорює втілення в життя несумісних з корупцією механізмів регулювання національної економіки.

Членство в СОТ стало стимулом для створення належної законодавчої бази, привабливого ринкового та інвестиційного середовища, яке поклато початок реформуванню економіки в цілому та окремих її галузях, сприяє підвищенню потенціалу експортно-технологічних виробництв, розширенню присутності на зовнішніх ринках. Крім цього, це потужний стимул для позбавлення від такого шкідливого явища, як контрабанда.

Разом із тим слід усвідомлювати, що СОТ – лише інструмент, результати застосування якого залежать від багатьох факторів, у тому числі й від проведення ефективного технологічного переозброєння та вдосконалення процесів управління підприємствами самими національними компаніями.

З моменту вступу України у СОТ Україна отримала такі переваги:

- одержання режиму найбільшого сприяння у торговельному просторі всіх країн-членів СОТ, тобто одночасне покращання умов торгівлі з 152 країнами світу, на долю яких припадає понад 95% світової торгівлі;
- зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на товарні ринки країн-членів СОТ;
- отримання можливості захисту інтересів українських виробників згідно з процедурою розгляду торговельних спорів Світової організації торгівлі;
- набуття офіційного статусу переговорного процесу з створення зони вільної торгівлі з ЄС;
- скасування квот на експорт української продукції металургії до ЄС;
- доступ до дешевших комплектувальних, устаткування і сировини;
- забезпечення недискримінаційного транзиту товарів та послуг.

Поряд з низкою переваг існують певні ризики від приєднання України до СОТ:

- загострення конкуренції на внутрішньому ринку;
- необхідність впровадження нових норм безпеки та якості продукції.
- запровадження правил СОТ у сфері стандартизації та сертифікації потребує суттєвих витрат для розроблення та впровадження нових інститутів і механізмів здійснення таких процедур. Значна частина витрат, пов'язаних із переходом до нових стандартів, припадає на вітчизняних виробників.

Слід зазначити, що угоди СОТ не встановлюють вимог щодо якості товарів, які реалізуються на внутрішньому ринку. Це залишається компетенцією урядів. Однак від експортерів країни можуть вимагати підтвердження відповідності характеристик продукції міжнародним стандартам якості та безпеки. Тому необхідність дотримання міжнародних норм у цих сферах існує об'єктивно, оскільки є передумовою підвищення конкурентоспроможності виробників як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Ставши членом СОТ, Україна здобула доступ до світових ринків, і тепер завдання вітчизняних виробників - скласти гідну конкуренцію закордонним. Фахівці відзначають такі основні кроки на цьому шляху: повне переоснащення переробної

галузі, оснащення сільськогосподарських підприємств сучасною технікою та іншими складовими агротехнологій. Також, по ходу перебудови галузі, необхідно врахувати інтереси не тільки великих сільгосппідприємств, а й невеликих фермерських господарств.

«Сільське господарство завжди було пріоритетною галуззю для України, зважаючи на хороші кліматичні умови, родючість ґрунтів та вдале геополітичне положення. Тому сьогодні основне завдання не лише зберегти цей пріоритет, але й розвинути галузь, стимулювавши перехід від сільського господарства до аграрного бізнесу. Тобто не просто забезпечити українського фермера сучасними технологіями і технікою, а й змінити підхід до сільськогосподарського виробництва в цілому»

Членство країни у СОТ вже надало аграрній галузі певні вигоди. Насамперед, мова йде про зменшення мита на ввезення тракторів і ґрунтообробної техніки, деяких видів насіння. Найбільш важливо, що зросла інвестиційна привабливість сфери АПК для зовнішніх та вітчизняних інвесторів. Скасовані квоти на експорт сільгосппродукції. Але найголовніше - спостерігається зростання інвестиційної привабливості сфери АПК для зовнішніх та внутрішніх інвесторів.

До розвитку сільського господарства України треба підходити глобально - вважають експерти, на думку яких саме ця галузь допоможе Україні зайняти достойне місце у світовій економіці.

Щоб максимально використати переваги та мінімізувати негативи, необхідно провести відповідну підготовку як усієї держави в цілому, державних інституцій, так і окремих галузей економіки, а також окремих підприємств. Із цією метою держава вже вжила певних заходів, зокрема затверджено:

- Державну програму розвитку промисловості на 2003–2011 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.03. № 1174), яка передбачає заходи для підвищення конкурентоспроможності національної продукції, надання послуг в умовах членства України в СОТ.

- План заходів з підвищення конкурентоспроможності галузей, які можуть зазнати негативних наслідків у зв'язку із вступом України до СОТ та заходи щодо мінімізації негативних наслідків у певних галузях при вступі України до СОТ.

- Програму сертифікації та стандартизації продукції.

ВСТУП ДО СОТ: ПОЗИТИВНИЙ ТА НЕГАТИВНИЙ ЕФЕКТИ ДЛЯ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Перш за все, при аналізі можливих наслідків лібералізації торговельного режиму на регіональному рівні слід враховувати економічні особливості окремих регіонів.

Зокрема, територіальний аналіз структури експорту товарів з України свідчить, що найбільш потужними експортерами є Донецька область, яка постачає за кордон близько 80% вироблених товарів і послуг та забезпечує понад 20% загального експорту з України, Дніпропетровська (92% та 16% відповідно), Запорізька (89% та 8%) та Луганська (98% та 8%) області. Підприємства цих областей мають потужну експортну базу, усталені ринки збуту за кордоном. Тобто,

враховуючи, що від вступу до СОТ, як правило, виграють експортоорієнтовані галузі, перспективи цих регіонів є в основному позитивними.

Проте є ряд областей, до яких, на жаль, належить і Чернігівська, експортний потенціал яких досить незначний (0,25% та 0,1%). Очевидно, що навіть за умов відсутності бар'єрів для зовнішньої торгівлі суттєве та швидке збільшення регіональних обсягів експорту для нас навряд чи можливе.

Для оцінки перспектив конкурентоспроможності Чернігівської області за умов лібералізації торговельного режиму слід вдатися до аналізу структури виробництва та зовнішньоекономічної діяльності господарюючих суб'єктів нашого регіону.

Насамперед треба приділити увагу загальній характеристиці виробництва Чернігівщини та наслідкам вступу до СОТ для окремих галузей.

Займаючи близько 5 відсотків території України, де проживає 2,5 відсотки населення, область забезпечує виробництво близько 85 відсотків вовняних тканин, 55 відсотків шпалер, 40 відсотків хімічних волокон та ниток, 17 відсотків загальнодержавного видобутку нафти, єдина в Україні випускає пожежні машини, кордні тканини, білкову оболонку, займає значний сегмент на вітчизняних ринках пива та тютюнових виробів.

Промисловий комплекс регіону налічує 235 підприємств основного кола. На великих та середніх промислових підприємствах зайнято більше 60 тисяч осіб. Разом з тим лише 40 промислових підприємств-лідерів виробляють більше 85 відсотків товарної продукції.

У галузевій структурі промислового комплексу пріоритетними є наступні галузі: харчова, легка, хімічна, деревообробна, целюлозно-паперова, машинобудівна та металообробна.

У харчовій промисловості та переробленні сільгосппродуктів працюють 95 підприємств, які виробляють практично половину всієї промислової продукції. При цьому третина її (16-17% загальнообласних обсягів) припадає на тютюнову промисловість (АТ „Тютюнова компанія „В.А.Т. – Прилуки”).

Безпосередньо в харчовій промисловості провідні позиції займають ЗАТ „Пивкомбінат „Десна”, ВАТ „Продовольча компанія „Ясен”, ДП „Малтюрорп Юкрейн” (солодовий завод), ВАТ „Ніжинський пивкомбінат”, ВАТ „Чернігівський хлібокомбінат”, ВАТ „Ніжинський хліб”, ВАТ „Кондитерська фабрика „Стріла”. В області нараховується 21 підприємство молочної галузі, 11 – м'ясної, а також низка цукрових заводів, спиртзаводів, льонопереробних підприємств.

Говорячи про перспективи цієї галузі після приєднання України до СОТ, треба відзначити, що саме харчова промисловість є однією з галузей, де очікується найбільш значне скорочення обсягів виробництва.

Передбачається також загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками, зокрема, такої продукції, як цукор, молочні продукти, картопля, овочі та фрукти. Крім того, харчовій галузі загрожує можливість звуження внутрішнього ринку збуту. А зростання експорту товарів, що споживаються в українському АПК може спричинити підвищення цін на них на внутрішньому ринку.

З іншого боку, вступ до СОТ та затвердження технічних регламентів відповідно до міжнародних стандартів здійснює позитивний вплив на підприємства м'ясної та молочної галузей, зокрема, у Російській Федерації буде менше

можливостей обмежувати постачання їх продукції з України. Що стосується конкуренції між виробниками Чернігівської області та іноземними виробниками, її загострення маловірогідне, адже підприємства області в основному забезпечують внутрішні потреби в продукції даної галузі, а імпортована продукція не займає серйозних позицій через високу вартість (принаймні за офіційною статистикою).

Крім того, ринок сільськогосподарської продукції України та, зокрема, Чернігівської області, захищений від збільшення імпорту сільськогосподарської продукції такими факторами, як суттєві транспортні витрати на доставку імпортованого виробництва в порівнянні з продукцією місцевого виробництва, відносно невисокою купівельною спроможністю населення, а також традиційними уподобаннями громадян України у виборі продуктів харчування.

В галузі легкої промисловості працюють 32 підприємства, однак 80% продукції галузі виробляється ЗАТ „Камвольно-суконна компанія „Чексіл”.

Легка промисловість, як на державному, так і на регіональному рівнях, є прикладом галузі, де позитивний вплив від вступу України до СОТ є очевидним. Так, членство України в СОТ забезпечує:

- зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу товарів легкої промисловості Чернігівської області практично на всі найважливіші товарні ринки розвинених країн світу і відповідно можливе збільшення валютних надходжень від експорту продукції;

- вирішення проблеми застосування дискримінаційних антидемпінгових торговельно-обмежувальних заходів по відношенню як до українських товарів, так і до імпортованих в Україну.

При цьому, однак, можливе певне звуження внутрішнього ринку збуту для товаровиробників області. Головною причиною цього є так званий „сірий імпорт”, зумовлений відкритістю кордонів. Особливо це стосується китайської продукції.

У хімічній та нафтохімічній промисловості Чернігівської області працює 5 підприємств. 85% виробництва припадає на ВАТ „Чернігівське Хімволокно”, ще 10% – на ВАТ „Білкозин” (м. Прилуки), яке спеціалізується на виготовленні білкових ковбасних оболонок.

Головними позитивними наслідками для хімічної промисловості Чернігівщини від набуття Україною членства в Світовій організації торгівлі є:

- збільшення обсягів іноземних інвестицій, необхідних для технологічного переозброєння підприємств галузі та переходу до виробництва товарів з більшою часткою доданої вартості;

- поживлення виробництва в експортоорієнтованих секторах промисловості внаслідок лібералізації режиму доступу до зовнішніх ринків.

Можливими загрозами для підприємств хімічної галузі внаслідок набуття Україною членства в Світовій організації торгівлі є, по-перше, такі загальні тенденції, як загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками хімічних товарів, певне звуження внутрішнього ринку збуту для національних товаровиробників, а по-друге, можливе загострення конкуренції у секторах малотоннажних продуктів, лаків, фарб, оздоблювальних матеріалів, що негативно вплине на роботу відповідних українських підприємств, зважаючи на їх недовантаженість.

Деревообробна галузь Чернігівщини представлена 14 підприємствами. У цій галузі, а також у целюлозно-паперовій промисловості як на державному рівні, так і в Чернігівській області прогнозується скорочення обсягів виробництва, що значною мірою пояснюється зростанням імпорту продукції цих секторів.

Що стосується сільського господарства, Чернігівська область є однією з найбільш аграрно-розвинутих в Україні. Сільське господарство дає більше 30 відсотків валового регіонального продукту. Із загальної площі 3,2 га сільськогосподарські угіддя займають 2,1 млн. га, у тому числі рілля – 1,4 млн. га.

Для експортоорієнтованих підприємств розширюється коло можливостей щодо встановлення більш стабільного режиму торгівлі, що призведе до відповідного зниження комерційних ризиків. Також як позитивний відправний фактор слід прийняти до уваги вже досягнуту на сьогоднішній день адаптацію більшості таких підприємств до умов жорсткої конкуренції на зовнішніх ринках та наявність відповідного технічного, технологічного та наукового забезпечення для успішного ведення зовнішньоторговельної діяльності у цих умовах.

Негативні наслідки вступу до СОТ для економіки Чернігівщини:

- збільшення імпорту товарів з інших країн-учасниць СОТ, зокрема, тих, з якими область має стабільні торговельні відносини (Німеччина, Польща тощо);
- неспроможність вітчизняних товаровиробників випускати продукцію відповідної якості;
- втрата окремими підприємствами внутрішнього ринку через надходження імпортованої продукції.

Серед позитивних наслідків слід відмітити:

- зняття обмежень у торгівлі створює умови для більш широкого представлення товаровиробників області на зовнішніх ринках;
- членство в СОТ покращує інвестиційний клімат в Україні та, зокрема, в Чернігівській області, наблизивши місцеві умови до світових стандартів конкуренції;
- членство в СОТ сприяє підвищенню конкурентоспроможності малого бізнесу Чернігівської області завдяки низці факторів (необхідність покращання регуляторного середовища, здешевлення довгострокових кредитів і тому подібне).

Таким чином, можна окреслити основні перспективи конкурентоспроможності Чернігівської області після вступу України до СОТ наступним чином. Оскільки на сьогоднішній день основна частина товарів Чернігівщини експортується у країни, які поки що не є членами цієї організації, а основний імпорт, навпаки, здійснюється з країн-учасниць СОТ, вступ України до цієї організації сприяє зростанню конкурентоздатності економіки області шляхом відкриття ширшого доступу до малоосвоєних ринків. Крім того, лібералізація торгівлі дозволяє оптимізувати усталені зовнішньоекономічні зв'язки.

Слід враховувати, що на даний момент товаровиробники Чернігівської області відчувають більш сильну конкуренцію з боку вітчизняних підприємств, аніж підприємств іноземних. Тому можна говорити про здебільшого позитивний вплив вступу України до СОТ на конкурентоспроможність Чернігівської області.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що собою являє СОТ ?
2. Назвіть основні функції СОТ.
3. На яких принципах базується СОТ ?
4. Який процес вступу країн до СОТ ?
5. Ваше враження від вступу України до СОТ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА НОРМАТИВНА БАЗА:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2222-IV від 08.12.2004).//<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
2. Закон України “Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі” від 10.04.2008 № 250-VI.//<http://www.president.gov.ua/documents/7762.html>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності в частині виконання вимог, пов'язаних з вступом України до СОТ» від від 10.04.2008 № 254-VI // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254-17>
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності стосовно виконання вимог, пов'язаних із вступом України до СОТ» від 31.05.2007 № 1111-V.// <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1111-16>
5. Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Постанови Верховної Ради України про інформацію Кабінету Міністрів України про хід виконання заходів щодо вступу України до СОТ» від 17.05.2005 № 2563 // http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=20271224&cat_id=34941
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Центру обробки запитів країн — членів Світової організації торгівлі і Світової організації торгівлі та їх інформування» від 31 травня 2005 р. №408 // <http://www.uazakon.com/document/fpart46/idx46148.htm>
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення вступу України до СОТ» від 28 травня 2003 р. № 325-р // <http://www.uazakon.com/document/fpart93/idx93223.htm>
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо нейтралізації можливих негативних наслідків у зв'язку із вступом України до СОТ та забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки» від 12 січня 2006 р. № 10-р // http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/news_article?art_id=137583736&cat_id=35884
9. Аланок С. Вступ України до СОТ: проблеми і наслідки для уряду та приватного сектору // Нац. безпека і оборона. – 2002. – № 6. – С.64 – 72.
10. Александрова М. Болгарія в СОТ: плюсів більше, ніж мінусів // Юрид. практика. – 2005. – 5–12 верес. – С.4–5.
11. Архипова М. Особливості правової охорони географічних зазначень відповідно до національних законодавств країн-учасниць СОТ // Право України. – 2005. – № 7. – С.128–130.

12. Біляцький С. Членство України в СОТ уже немає альтернативи, однак «квиток» може подорожчати: С. Біляцький, А. Добровольська // Віче. – 2006. – № 5–6. – С.57–58.
13. Богорош О. Передбачення наслідків від вступу України до СОТ // Економіст. - 2003. – № 4. – С.51– 54. – (Проблеми реформ).
14. Варналій З. Вступ України до Світової організації торгівлі: проблеми та перспективи // Банківська справа. – К., 2002. – № 1. – С. 41-49.
15. Гайдуцький А. Інвестиційні аспекти вступу до СОТ для аграрних секторів країн Центральної і Східної Європи // Економіка України. - 2006. - № 7. - С.83-89.
16. Головинська Валентина. Україна і Світова організація торгівлі: стан, проблеми, перспективи інтеграції / Українська академія держ. управління при Президентові України; Центр досліджень адміністративної реформи. — К. : Видавництво УАДУ, 2001. – 168с.
17. Губенко В. Механізм СОТ в країнах з розвинутою економікою та можливості його застосування в Україні // Економіка АПК. – К., 2002. – № 6. – С. 123-127. Світова організація торгівлі (СОТ). Поглиблення українськими митниками міжнародного співтовариства // WELCOME. – К., 2002. – № 6 (84). – С. 29-30.
18. Дорофієнко В. Про деякі аспекти економічних наслідків приєднання України до СОТ // Економіст. – №8 – 2007// стор. 66–70;
19. Калита П. Ключ до європейської інтеграції // Діловий вісник. – 2006. – № 5. – С.18.
20. Ліневич Ю. Місце іноземних банків у процесі кредитування економіки країн Центральної та Східної Європи // Вісн. НБУ. – 2006. – № 4. – С.31–35.
21. Марченко А. Вступ до СОТ – плюси переважають настрої песимістів // Україна Business. – 2006. – 6–13 фебр. – С.8.
22. Осика Сергій Григорович, Пятницький Валерій Тезійович. Світова організація торгівлі: Підруч. для студ. вищ. навч. закл., що навч. за спец.: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент організацій», «Економіка підприємства». — К. : К.І.С., 2001. — 488с.
23. Осика Сергій Григорович, Пятницький Валерій Тезійович. Світова організація торгівлі: Підручник для студ. вищ. навч. закл., що навчаються за спец.: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент організацій», «Економіка підприємства» / Київський національний торговельно- економічний ун-т; Центр досліджень СОТ, розвитку торгового права і практики. — 3.вид., перероб. і доп. — К. : К.І.С., 2005. — XXIV, 514с.
24. Україна і світова організація торгівлі: механізми та соціально-економічні наслідки вступу: Матеріали засідання «круглого столу» / Національний ін-т стратегічних досліджень / Я.А. Жаліло (відп.та наук.ред.). — К. : Альтерпрес, 2003. — 48с.
25. Цибанкова Т. М. – Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ// Монографія – видавництво 2-ге, без змін – Київ: КНЕУ, 2006// 660 стор.

Інтернет-ресурси:

- I. // www.president.gov.ua – Офіційний сайт Президента України.
- II. // www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України.
- III. // www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

- IV. //www.mfa.gov.ua. – Сайт Міністерства закордонних справ України.
- V. //me.kmu.gov.ua – Сайт Міністерства економіки України.
- VI. //me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/system?cat_id=50972 – «Вступ до СОТ» – сторінка на сайті Міністерства економіки України.
- VII. // www.regadm.cn.ua – Офіційний сайт Чернігівської обласної державної адміністрації.
- VIII.//personal.in.ua – Сайт журналу інтелектуальної еліти «Персонал».
- IX. //www.ieac.org.ua – Сайт Інституту Євро-Атлантичного Співробітництва.
- X. //wto.inform.org.ua/info/ – Сайт Українського центру міжнародної інформації.
- XI. //www.wto.org – Офіційний сайт Світової Організації Торгівлі.